

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

PROSPEKT ORGANOWY
Z KOŚCIOŁA P.W. PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO W
KOŃSKIM

Opracowanie :

mgr. Katarzyna Kasperkowicz

Nr. dyplomu: 7188

KRAKÓW, LIPIEC 2023

1. KARTA IDENTYFIKACYJNA – PROSPEKT ORGANOWY

A. IDENTYFIKACJA OBIEKTU:

KOŃSKIE, KOŚCIÓŁ P.W PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO, PROSPEKT ORGANOWY

NR REJESTRU ZABYTKÓW: B-884 z dnia 8.02.2018 **AUTOR:** nieznan

CZAS POWSTANIA: 1947 r.

MATERIAŁ, TECHNIKA: prospekt organowy wykonany z drewna łączonego za pomocą łączny stolarskich, gwoździ oraz kołków drewnianych. Struktura jest polichromowana ze snycerskimi, ornamentami złożonymi i srebrzonymi.

LOKALIZACJA: woj. podkarpackie, pow. brzozowski, gmina Dydnia, Końskie, kościół Przemienienia Pańskiego.

UŻYTKOWNIK: Parafia Rzymskokatolicka p.w. Przemienienia Pańskiego w Końskim

Opracowanie: mgr Katarzyna Kasperkowicz, lipiec 2023

2. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE

Drewniana cerkiew greckokatolicka w Końskim została wybudowana w 1927 na miejscu wcześniejszej cerkwi z 1832, która spłonęła w 1912. Cerkiw w Końskim była cerkwią parafialną, posiadała cerkwie filialne w Witryłowie i Krzywem. Do parafii należała również od 1928 filialna cerkiw w Krzemiennej.

Pierwszy budynek sakralny na tym miejscu został spalony w 1912, nową cerkiw wzniesiono w 1927. Funkcję świątyni greckokatolickiej pełnił do akcji przesiedleńczej. W 1947 r. został oddany ludności katolickiej obrządku łacińskiego. Obecnie pełni rolę kościoła parafialnego miejscowej Parafii Przemienienia Pańskiego. Cerkiw w Końskim posiada konstrukcję zrębową, została wzniesiona na planie krzyża greckiego z centralnie usytuowaną pojedynczą kopułą.

Większość obecnego wyposażenia obiektu pochodzi z innych zabytkowych cerkwi w powiecie brzozowskim - późnobarokowy ołtarz główny pierwotnie znajdował się w cerkwi w Uluczu, dwa boczne – w Krzywem.

Dzwonnica parawanowa jest murowanym obiektem wolnostojącym, znajduje się w niej jeden dzwon odlany w 1712.¹

3. OPIS, ANALIZA FORMY

Szafa organowa jest propadłościenna, trójprzęsłowa. Po bokach ujeta jest para ażurowych uszaków. Przęsła zwieńczone są trójkątnymi szczytami. Przęsło środkowe jest niższe i węższe od przęseł bocznych. Prostokątne ażury każdego z przęseł wypełnia rząd piszczałek ujętych snycerskimi wiciami w narożach. Szafa organowa jest polichromowana z elementami snycerskimi, złotymi i srebrzonymi. Wymiary: wys: 200, gł: 143, szer: 280 cm

4. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Szafa organowa jest zabrudzona, pokryta pajęczynami zwłaszcza w górnych partiach i poziomych płaszczyznach. W obrębie wszystkich elementów stwierdzono nieprawidłowe działania naprawcze. Struktura drewna jest znacznie osłabiona. Drewno jest spróchniałe, widoczne są liczne otwory wylotowe po drewnojadach. Materiał utracił swoje właściwości mechaniczno-wytrzymałościowe. W wyniku pracy drewna w zmiennych warunkach wilgotnościowych powodujących na przemian procesy pęcznienia i kurczenia się desek, połączenia stolarskie uległy rozluźnieniu. Powstały szczeliny między deskami oraz na stykach poszczególnych elementów. W obrębie struktury widoczne są zniszczenia mechaniczne powstałe w trakcie użytkowania, takie jak, ubytki profili i elementów snycerskich, zarysowania czy wgniecenia na krawędziach form architektonicznych.

5. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI – PROJEKT KONSERWATORSKI

Prace konserwatorskie dotyczące szafy organowej obejmą zasięgiem zarówno prace techniczne polegające na oczyszczeniu elementów, zabiegach dezynsekcji, impregnacji, uzupełnienie ubytków drewna, sklejeniu i korekcie połączeń stolarskich, a także prace estetyczne zmierzające do przywrócenia pełnych walorów artystycznych i estetycznych obiektu.

Prace wchodzące w skład konserwacji technicznej mają na celu zatrzymanie destrukcyjnej działalności drewnojadów oraz wzmocnienie osłabionej struktury drewna. W tym celu wykonana zostanie impregnacja konsolidująca nadwyreżoną tkankę zabytkową połączona z dezynfekcją. Rozklejone i poluzowane elementy zostaną ponownie sklejone. Powstałe szczeliny zostaną uzupełnieniowe taszlami z drewna dobrane do oryginalnego.

Prace konserwatorskie obejmować będą usunięcie wtórnych, nieestetycznych warstw malarskich. Użyte zostaną środki chemiczne odpowiednio dobrane na podstawie przeprowadzonych prób. Uzupełnienia polichromii należy scalić do koloru oryginalnego. Należy oczyścić elementy snycerskie z poczerniałego szlagmetal i wykonać rekonstrukcje w tej samej technice.

6. PROGRAM PRAC

1. Odkurzenie i oczyszczenie szafy organowej z powierzchniowych zabrudzeń.
2. Demontaż prospektu.
3. Oczyszczenie powierzchni z nawarstwień brudu, a następnie warstw przemalowań, przy zastosowaniu metod chemicznych lub mechanicznych.
4. Wykonanie zabiegu dezynsekcji z zastosowaniem środka *Hylotox Q* poprzez obustronne powlekanie powierzchni z pędzla.
5. Wykonanie impregnacji strukturalnej drewna z zastosowaniem Paraloidu B72 w ksylenie i toluenie.
6. Wzmocnienie elementów konstrukcyjnych.
7. Uzupełnienie ubytków drewna poprzez wykonanie taszli z zastosowaniem drewna o odpowiednio dobranym gatunku. Mniejsze szczeliny należy uzupełnić dwuskładnikową żywicą epoksydową SC 258 firmy Akson.
8. Szczeliny i rozspojenia należy skleić z zastosowaniem kleju stolarskiego.

9. Uszkodzone połączenia stolarskie należy wymienić na nowe zgodnie z oryginalną technologią.
10. Uzupełnienie ubytków warstwy gruntów z użyciem zaprawy kredowo klejowej.
11. Retusz warstwy malarskiej z zastosowaniem farb olejno-żywicznych.
12. Zabezpieczenie warstwy malarskiej z użyciem werniksu o satynowym wykończeniu.

Elementy snycerskie :

1. Oczyszczenie powierzchni snycerki z poczerniałego szlagmetaluminium metodami chemicznymi.
2. Przeprowadzenie zabiegu dezynsekcji z zastosowaniem preparatu *Hylotox Q*, poprzez obustronne nanoszenie preparatu pędzlem.
3. Wzmocnienie osłabionej struktury drewna z zastosowaniem Paraloidu B72 w toluenie i ksylenie.
4. Wypełnienie drobnych ubytków drewna gotową dwuskładnikową masą Akson SC 258.
5. Uzupełnienie ubytków gruntu zaprawą kredowo-klejową.
6. Uzupełnienie złocen i srebrzeń z zastosowaniem złota i srebra płatkowego na pulment.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA:

Fot.1. Końskie, Kościół Parafialny p.w Przemienienia Pańskiego, prospekt organowy, widok ogólny. Stan przed konserwacją. Fot. Ks. Andrzej Pilch,

Fot. 2. Końskie, Kościół Parafialny p.w Przemienienia Pańskiego, prospekt organowy, fragment. Stan przed konserwacją. Fot. Ks. Andrzej Pilch, sierpień 2023.

Fot.3 . Końskie, Kościół Parafialny p.w Przemienienia Pańskiego, prospekt organowy, fragment. Stan przed konserwacją. Fot. Ks. Andrzej Pilch, sierpień 2023 r.